

RANI RAST I RAZVOJ

Nikolina Krivošija,
diplomirani psiholog

KOGNITIVNI RAZVOJ

- Razmišljanje i rješavanje problema se kod djece odvija u fazama-od istraživanja kod novorođenčeta putem čula, do sposobnosti rješavanja apstraktnih problema kod adolescenata. Tokom predškolskog uzrasta (od 2-7 god.) djeca funkcionišu u predoperacionalnoj fazi razvoja. Iako dijete shvata da je odvojeno od drugih bića i stvari, teško mu je da shvati pojam doživljavanja iskustva (nesposobnost da vidi stvari “tuđim očima”, iz perspektive drugog). Djeca predškolskog uzrasta su prilično nefleksibilna i rigidna u svojim percepcijama, a kako dijete sazrijeva postaje sve fleksibilnije u percepciji stvari i događaja.
- Logičko razmišljanje javlja se kada dijete ima priliku da komunicira i ostvaruje interakciju sa drugima, da učestvuje u diskusiji, da se slaže ili ne slaže sa drugima, da evaluira informacije koje prima i da donosi odluke. Apstraktno rasuđivanje se umnogome pojačava korištenjem ekspresivnog jezika. Dijete usvaja koncepte i jezik kroz interakciju sa drugima. Potrebne su mu mogućnosti da testira sopstvene misli i da dostigne nivo mu kome će moći da integriše gledišta drugih ljudi.

JEZIK I KOMUNIKACIJA

- Djeca uzrasta 3-6 godina prave ogroman korak u učenju kada počnu povezivati misli s govorom i riječima. Sposobnost imenovanja predmeta ili aktivnosti pruža djetetu osjećaj kontrole. Povezivanje predmeta i jezika obezbjeđuje djetetu osnovu za pohranjivanje informacija koje će moći “izvući” po potrebi, povezati ih s drugim informacijama i ponovo pohraniti. Veći dio ranog govora je egocentričan, malo dijete nije zainteresovano za tuđe misli ili komentare. Kako sazrijeva, dijete stiče sposobnost socijalizovanog govora, koji počinje slušanjem drugih, razmjenom riječi o istoj temi, postavljanjem pitanja i odgovaranjem na njih, komentarisanjem tuđih opaski i dodavanjem komentara u diskusiju.
- Kad djeca počnu sastavljati riječi, rade to s određenim smislom za red. Na početku koriste telegrafski govor, koji prenosi samo one riječi potrebne za izražavanje poruke, a opis i vezivne riječi se izostavljaju. Te riječi za opisivanje i pojašnjavanje dodaju se kasnije. Prilikom prvog učenja, sintaksički red riječi se postiže oponašanjem, nakon čega dolazi do generalizacije i primjene pravila na druge riječi i grupe.

RAZVOJ MOTORIKE

- Orjentisanost ka samom sebi postaje primarna karakteristika djece uzrasta 3-6 godina. Djeca u ovoj uzrasnoj grupi doživljavaju ubrzan i sekvencijalni rast u oblasti grube motorike (od hodanja, preko trčanja, poskakivanja, skakanja, preskakanja, zatim vučenje, guranje, savijanje i manipulativnim vještinama-uzimanje u ruku, hvatanje, stiskanje, bacanje i šutiranje). Među malom djecom postoje velike individualne razlike kako u brzini sekvencijalnog razvoja tako i po kvaliteti izvođenja (snaga i tačnost). Djeca se razlikuju i po snazi i fleksibilnosti mišića. I upravo ove razlike mogu uticati na djetetove lične odnose i istraživanje svijeta oko sebe.

SOCIOEMOCIONALNI RAZVOJ

- Od najranijeg djetinjstva dijete uspostavlja osjećaj povjerenja (simbioza sa majkom). U uzrastu od 3-6 godina izgrađuje spoznaju o samostalnosti i inicijativu na tom osjećaju povjerenja. Njegov osjećaj samostalnosti raste zbog sve boljih vještina:
- Sposobnost fizičkog kretanja, promjene lokacije
- Sposobnost razumijevanja i korištenja jezika
- Sposobnost pravljenja bihevioralnih izbora na osnovu motivacije, saradnje, uzročno-posljedične povezanosti

Slika o sebi:

- **Pozitivna** (dozvoljeno da bira, da samostalno reaguje, kritika usmjerena na ponašanje ne na ličnost...)
- **Negativna** (pretjerana kontrola, kritika usmjerena na ličnost, ne prihvatanje njegovih izbora)
- Društvena igra u ovom uzrastu se kreće od opservacije, preko paralelne igre do saradničke, kooperativne igre.

RAZVOJNE BIHEVIORALNE SKALE

- Opšte karakteristike
- Čemu služe?
- Ko ih može koristiti?

Skale su kreirane da:

- Pomognu u ranoj identifikaciji zaostataka u razvoju i većini poteškoća u razvoju
- Svim obučanim profesionalcima i roditeljima pomognu da planiraju aktivnosti kako bi zadovoljili potrebe, te stimulaciju razvoja kod svakog djeteta
- Služe za procjenu i praćenje napretka svakog djeteta i opšteg napretka programa tokom njegovog provođenja.

Skale su podijeljene na sljedeće razvojne oblasti:

- Govor-komunikacija
- Razvoj motorike
- Kognitivni razvoj
- Socio-emocionalni razvoj
- Samopomoć-briga o sebi

- Skale za procjenu mogu koristiti pedijatri, neuropedijatri, doktori porodične medicine (i ostali medicinski kadar), vaspitači iz predškolskih ustanova, socijalni radnici, pedagozi i psiholozi.
- Skale su veoma jednostavne za korištenje i pomažu detektovanju odstupanja kod djece i praćenju njihovog rasta i razvoja, kao i usmjeravanje profesionalaca koji rade na pružanju usluga intervencije i davanju jasnih instrukcija roditeljima o stimulaciji i načinu rada kod kuće.

PRIPREMA ZA PRIMJENU

- 1) Priprema materijala i prostorije za rad** (materijal pripremiti prije ulaska djeteta u prostoriju, prostorija prilagođena uzrastu i interesovanjima djeteta, adekvatno osvjetljenje, napraviti od procjene igru)

2) Odrediti tačan uzrast djeteta (korigovani uzrast)

<u>Primjer:</u>	Datum rođenja djeteta	15.1.2021
	Datum procjene djeteta	20.9.2021
	Hronološka dob:	8 mjeseci i 5 dana

<u>Primjer za korigovani uzrast:</u>	Hronološka dob :	8 mjeseci i 5 dana
	Br.mjeseci prijevremenog rođenja:	3 mjeseca i 2 dana
	Korigovana dob:	5 mjeseci i 3 dana

- 3) **Bodovanje i tumačenje rezultata**

Svaka vještina se boduje na sljedeći način.

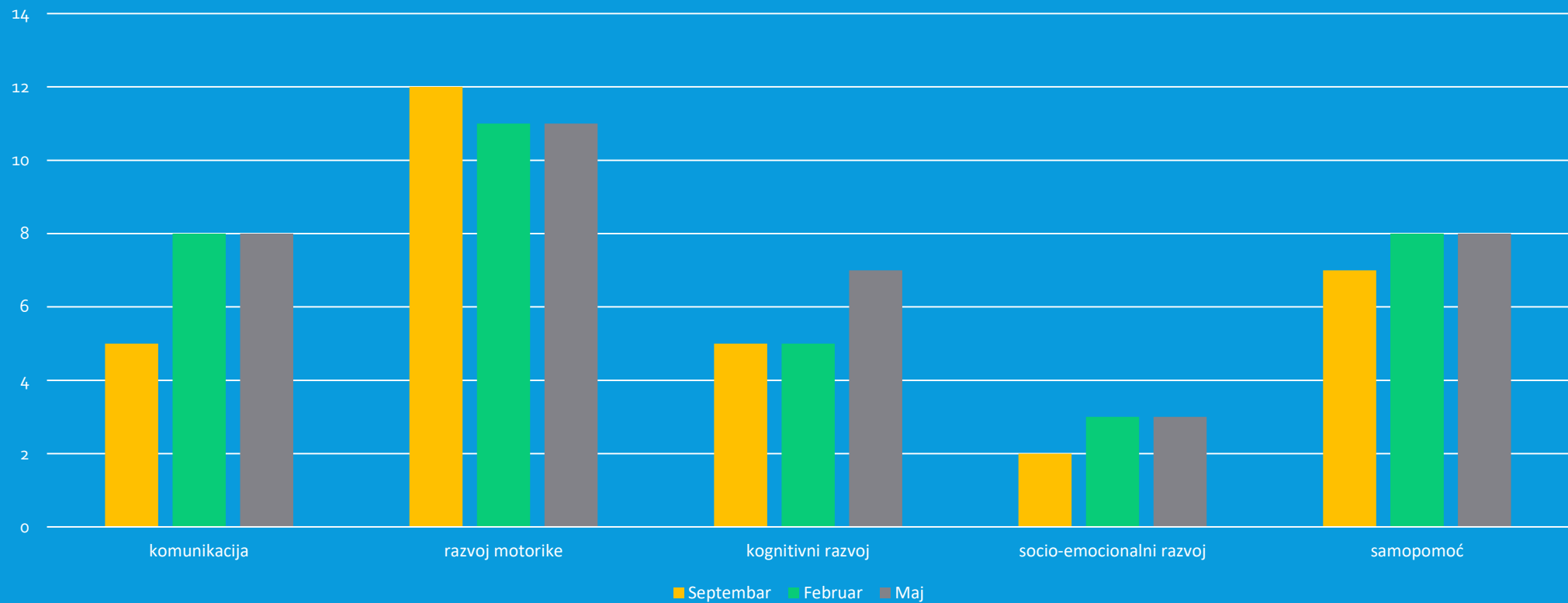
DA	PONEKAD	NE
Vještina je potpuno samostalno demonstrirana	Vještina se tek počinje razvijati, dijete ponekad ili nepotpuno demonstrira vještinu	Vještina se još nije razvila
2 BODA	1 BOD	0 BODOVA

RUBRIKA Zapažanja

- Nakon sabiranja svih bodova u svim razvojnim oblastima, upisuje se TOTAL/ZBIR u dnu svake razvojne oblasti. Zatim se određuje da li je ukupan rezultat na razvojnoj oblasti veći ili manji od Retest broja, odnosno određujemo da li je potrebno da se uradi retest (za mjesec dana do tri mjeseca).
- Na kraju svake skale postoje i pitanja anamnestičkog tipa koja se ne sabiraju, a na koja se odgovara sa DA ili NE. Ta pitanja popunjavamo tokom razgovora sa roditeljima/starateljima.

GRAFIČKI PRIKAZ RBS

RBS 24mj -36mj

4) Komunikacija sa roditeljima

- Skale pomažu lakšoj i konkretnijoj komunikaciji sa roditeljima. Oni dobijaju uvid ne samo u vidu brojčanih rezultata, već i na grafikonima koji se nalaze na kraju svake skale koji omogućavaju jednostavnije tumačenje i pregled dostignutog nivoa djeteta. Ukoliko se pokažu izvjesna odstupanja na skali, roditeljima treba dati jasna uputstva kako i na koji način da rade sa djetetom kod kuće prije nego što dođe na naredno zakazano testiranje odnosno retest. Ako na retestu dijete opet pokaže rezultate niže od retest broja, tada se roditelji upućuju da vode dijete na detaljnije pretrage i evaluaciju, s istovremenim uključivanjem djeteta u sistem rane intervencije i stimulacije (logopedski, defektološki tretman i dr.)

** Vaspitni stil roditelja kao rizik razvoja poremećaja ponašanja i emocija
(indiferentni)*

(permisivni, autoritarni, autoritativni i

5) Učestalost procjene i vrsta praćenja

U praksi dolazi do preklapanja hronološkog uzrasta djeteta na dvije skale, pa se javlja dilema koju RBS u tom slučaju koristiti, npr. Dijete uzrasta od 36 mjeseci , može da se koristi RBS 24-36 mjeseci, kao i RBS 3-4 godine. U ovom slučaju se preporučuje koristiti obje skale, s tim da se kao relevantan pokazatelj uzima niža RBS (24-36 mjeseci). U slučaju da testiramo dijete koje već od ranije ima evidentirana odstupanja ili ukoliko je dijete već uključeno u neki sistem rane intervencije RBS nam služe kao sredstvo za evaluaciju napretka, te je potrebno uraditi istu skalu u periodu od 3-6 mjeseci, po uključivanju u neki vid intervencije, kako bi se napredak mogao evaluirati.

6) Psihometrijske karakteristike

Rezultati deskriptivne analize-RBS ukupno je testirano 1100 djece na području BiH, RS i DB, sa ciljem standardizacije testa. Djeca ranije nisu imala evidentirane nikakve smetnje ni zdravstvene tegobe. Ukupno je ispitani 535 dječaka i 565 djevojčica. Tokom testiranja djece učestvovala su po 2 opservatora za 1 dijete. Utvrđena je statistički značajna razlika između dječaka i djevojčica na pojedinim subskalama, zato i postoje različiti retest brojevi na tim skalama za dječake i djevojčice.

Važne napomene za kraj

- Rezultat postignuća na skalama može da zavisi od brojnih faktora (nenaspavanost, glad, prehlada, umor djeteta, strah od nepoznatih ljudi ili sredine...)
- Moramo stalno imati na umu da razvoj djeteta nije pravolinijski i da postoje periodi kada dijete naglo usvaja veliki broj vještina, a zatim „mirniji“ periodi stabilizacije, gdje je sticanje novih vještina sporije.
- RBS nisu dijagnostički instrument, već instrument za skrining, detekciju i praćenje razvoja. One su ponašajne, te kao takve nam govore da li se dijete nalazi u granici norme tipičnog razvoja ili ne, te koje vještine ima, a koje treba stimulisati.

HVALA NA PAŽNJI

SRETAN RAD!

